

Aan: Vaste commissie voor OCW van de Tweede Kamer
Van: René Goudriaan (Goudriaan Economics)
Onderwerp: Gespreksnotitie gevolgen afschaffing verlaagde BTW-tarief cultuur
Datum: 20 september 2024

Even voorstellen

Ik ben René Goudriaan, inmiddels gepensioneerd econometrist, en ruim 45 jaar actief geweest in de onderzoeks- en advieswereld op de terreinen zorg, cultuur en eerder ook onderwijs. Een van de thema's die daarin vanaf 1982 terugkeert is onderzoek naar de prijsgevoeligheid van de vraag naar culturele goederen en diensten; oftewel de gedragsreacties van gebruikers van cultuur op prijsverhogingen of -verlagingen. Dat heeft uiteraard een directe link met het vraagstuk van de gevolgen van de BTW-verhoging, dat vandaag aan de orde komt.

Inleiding

Het kabinet-Schoof is van plan om het BTW-tarief voor cultuur te verhogen van 9% naar 21%. In deze notitie hoop ik u meer inzicht te geven in de gevolgen daarvan. Als econometrist richt ik mij vooral op de cijfers. Die cijfers waren nog niet beschikbaar bij de opstelling van het hoofdlijnenakkoord. Voor de achtergrond van die cijfers en de daaraan ten grondslag liggende onderzoeken verwijs ik u naar het memo *Gevolgen afschaffing verlaagde BTW-tarief voor culturele goederen en diensten revisited*.¹

Een efficiënte subsidie

Het verlaagde BTW-tarief is de meest efficiënte vorm van cultuursubsidiëring. Het is een generieke ondersteuning voor zowel gesubsidieerde als voor ongesubsidieerde culturele organisaties. Via het verlaagde BTW-tarief worden – zonder tussenkomst van raden en fondsen en met zeer beperkte uitvoeringskosten – alle BTW-plichtige culturele organisaties in het hele land bereikt, ook de organisaties waarmee het ministerie van OCW geen subsidierelatie heeft. De systematiek maakt geen onderscheid tussen “hoge” en “lage” cultuur en vormt daarmee een aanvulling op de specifieke subsidies. Vooral culturele organisaties zonder of met een bescheiden overheidssubsidie hebben baat bij het verlaagde BTW-tarief. Daardoor bereikt het verlaagde BTW-tarief ook veel culturele organisaties buiten de Randstad en zorgt het vaak voor een breder publiek.

Het verlaagde BTW-tarief voor cultuur levert zonder meer een bijdrage aan de algemene doelstelling van de regeling: de bevordering van cultuur en kennisvermeerdering c.q. ondersteuning van de sector.² Dat blijkt uit een eerdere evaluatie van het verlaagde BTW-tarief voor cultuur en media uit 2008. Door de lagere prijzen ervaren mensen geringere financiële drempels voor cultuurdeelname.

¹ <https://www.kunsten92.nl/wp-content/uploads/2024/05/20240517-MEMO-Gevolgen-afschaffing-verlaagde-BTW-tarief-voor-cultuur.pdf>

² Daarnaast zijn er nog een aantal sectorspecifieke toespitsingen van de algemene doelstelling. Vanwege de tijd blijven die hier buiten beschouwing.

Dat blijkt ook uit empirisch onderzoek (zie later). Tegen deze achtergrond verbaast het mij dan ook zeer dat Dialogic in een recente evaluatie van het verlaagde BTW-tarief voor cultuur in opdracht van ministerie van Financiën tot de conclusie komt dat de doelmatigheid en doeltreffendheid van de regeling niet goed is vast te stellen. En concludeert vervolgens – met grote stappen snel thuis – dat het verlaagde BTW-tarief geen doelmatig instrument is. Een vergelijking met de conclusies van de eerdere evaluatie ontbreekt.

Gevolgen van het hogere BTW-tarief

Culturele organisaties hebben doorgaans weinig vlees op de botten. Zij zullen daarom het hogere BTW-tarief volledig in hun prijzen doorrekenen. Als gevolg daarvan zullen die prijzen met ongeveer 11% stijgen. De prijsverhoging leidt tot minder gebruik van culturele goederen en diensten (bijvoorbeeld minder museumbezoek en minder verkochte boeken) en eveneens tot minder (publieks)inkomsten. Daardoor valt ook de extra BTW-opbrengst tegen. Hoe groot deze effecten zijn, is afhankelijk van de waarde van de *prijselasticiteit* van de vraag naar culturele goederen en diensten. Deze in de economie veel gebruikte maatstaf voor de prijsgevoeligheid geeft aan met welk percentage de vraag (bijvoorbeeld het bezoek) daalt als de prijs met 1% stijgt. Over de waarde van prijselasticiteit van de vraag naar cultuur is redelijk veel bekend. Gegeven de waarde van de prijselasticiteiten voor de verschillende culturele goederen en diensten leidt de BTW-verhoging tot de volgende daling:

- musea 3,3% minder bezoeken en (publieks)inkomsten;
- professionele podiumkunsten 5,5% minder bezoeken en (publieks)inkomsten;
- festivals 5,5% minder bezoeken en (publieks)inkomsten;
- openbare bibliotheken 4,4% minder ingeschreven gebruikers en (publieks)inkomsten;
- boekverkopers 9,4% minder afzet van boeken en omzet.

In totaal komt de daling van de (publieks)inkomsten voor het onderzochte deel van de culturele sector uit op 6,2%. Dat correspondeert in 2022 met een bedrag van € 160 mln.

Conclusies

Samenvattend kom ik tot de volgende conclusies:

- Het verlaagde BTW-tarief is een efficiënte vorm van cultuursubsidiëring en bevordert culturele participatie over de hele linie.
- Vooral culturele organisaties zonder of met een bescheiden overheidssubsidie hebben baat bij het verlaagde BTW-tarief.
- De daling van de vraag en de (publieks)inkomsten loopt uiteen 3,3% (musea) tot 9,4% (boekverkopers).
- Door de daling van de (publieks)inkomsten valt de extra BTW-opbrengst 6,2% lager uit dan begroot.